

Sisäministeriö

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta (VN/6207/2021)

Sisäministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoa koskevassa asiassa. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta. Laissa annettaisiin kehyksen vahvistamisesta poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä sekä turvapaikka- ja muuttoliikeasioita koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta ja kehyksen vahvistamisesta rajoja ja viisumipolitiikkaa koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta annettuja Euroopan unionin asetuksia täydentävät säännökset toimivaltaisista viranomaisista ja pääsystä yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon.

Oikeusministeriö lausuu esitysluonnoksesta henkilötietojen suojan näkökulmasta seuraavaa:

Ehdotetun lain 3 §:ssä säädettäisiin poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin oikeudesta käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa (CIR), johon tallennetaan EU:n tietojärjestelmiin kuuluvat kolmansien maiden kansalaisten henkilötiedot sekä biometriikkaa ja matkustusasiakirjan tiedot. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin poliisin ja Rajavartiolaitoksen oikeudesta käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa henkilön tunnistamiseksi, kun se on välttämätöntä laittoman maahantulon estämistä ja torjumista koskevan tehtävän tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevan tehtävän suorittamiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan Tulli saisi käyttää tietovarantoa henkilön tunnistamiseksi, kun se on välttämätöntä lainvastaisen maahantuonnin, maasta viennin tai kauttakuljetuksen paljastamiseksi ja torjumiseksi. Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin oikeus käyttää tietovarantoa koskisi myös biometriisiä sormenjälki- ja kasvokuvatietoja. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarkemmin

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

menettelyistä, joita toimivaltaisten viranomaisten on noudatettava tehdessään kyselyjä CIR:ään. Pykälän 4 momentti koskisi poliisin oikeutta tehdä kyselyjä CIR:ään luonnonkatastrofin, onnettomuuden tai terrori-iskun sattuessa.

Oikeusministeriö toteaa, että esitysluonnoksesta käy selvästi ilmi, että kansallisen liikkumavaran käyttö perustuu poliisi- ja rajavartiolaitosasetusten 20 artiklaan. Esitysluonnoksessa ei ole kuitenkaan tehty lainkaan selkoa ehdotettavan kansallisen sääntelyn henkilötietojen käsittelyn soveltamisalasta. Jatkovalmistelussa esitystä olisi hyvä täydentää siten, että siitä kävisi selvästi ilmi henkilötietojen käsittelyyn sovellettavat säännökset (esim. kuuluuko sääntely rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan piiriin ja sovelletaanko henkilötietojen käsittelyyn esim. poliisin, Rajavartiolaitoksen tai Tullin henkilötietolakeja). Esityksestä ei myöskään käy säännöskohtaisesti ilmi, mihin oikeusperusteeseen poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietojen käsittely perustuisi. Koska ehdotetut säännökset koskevat osittain biometrisia tietoja (jotka kuuluvat EU-tietosuojasääntelyssä erityisiin henkilötietoryhmiin), käsittelylle tulee olla oikeusperuste myös tältä osin. Oikeusministeriö katsoo, että esitystä olisi syytä täydentää tältä osin.

Oikeusministeriöllä ei ole pääosin huomauttamista esitysluonnoksessa ehdotettuihin säännöksiin. Oikeusministeriö kuitenkin nostaa esiin ehdotettavan lain 3 §:n 4 momentin, jossa säädettäisiin poliisin oikeudesta luonnonkatastrofin, onnettomuuden tai terrori-iskun sattuessa tehdä kyselyjä yhteisestä henkilöllisyystietovarannosta sellaisten tuntemattomien henkilöiden tunnistamiseksi, jotka eivät pysty osoittamaan henkilöllisyyttään tai tehdä kyselyjä biometrisilla tiedoilla tunnistamatta jääneiden ihmisten jäännösten tunnistamiseksi. Esitysluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että poliisilla on jo tällä hetkellä laaja oikeus selvittää tuntemattoman henkilön tai vainajan henkilöllisyys. Oikeusministeriö huomauttaa, että siltä osin kuin laissa säädettäisiin oikeudesta tehdä kyselyjä sellaisten tuntemattomien henkilöiden tunnistamiseksi, jotka eivät pysty osoittamaan henkilöllisyyttään, esitysluonnoksesta puuttuvat tarkemmat perustelut. Esitysluonnoksen perusteella jää myös epäselväksi, saisiko poliisi oikeuden tehdä kyselyjä biometrisilla tiedoilla henkilöistä, jotka eivät kykene osoittamaan henkilöllisyyttään. Esitystä tulisi täydentää jatkovalmistelussa tältä osin, huomioiden muun muassa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö biometrinen tietojen osalta (ks. esim. PeVL 14/2009 vp, s. 4/II, PeVL 11/2018 vp, PeVL 14/2017 vp, s. 5–6, PeVL 47/2020 vp) sekä mitä poliisin henkilötietolaissa säädetään henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen.

Erityisasiantuntija

Amanda Mäkelä